

## АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА МИГРАЦИОННИЯ НАТИСК В КОНТЕКСТА НА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

д-р Стефчо Банков

*Национален военен университет „Васил Левски“  
гр. Велико Търново, България*

**Виолета Вълчева**

*Университет по библиотекознание и информационни технологии  
гр. София, България*

## CURRENT PROBLEMS OF MIGRATION PRESSURE IN THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY IN THE REPUBLIC OF BULGARIA

Dr Stefcho Bankov

*Vasil Levski National Military University – Veliko Tarnovo, Bulgaria*

**Violeta Valcheva**

*University of Library Studies and Information Technologies – Sofia, Bulgaria*

### **Резюме:**

Съвременното понятие „сигурност“ е универсално и се характеризира с широк и многоаспектен обхват на употреба, който позволява многобройни дефиниции и интерпретации в зависимост от това кой и за какви цели го използва. Сигурността е едновременно основна човешка потребност и висша човешка ценност, а също така състояние, свойство, мяра, както и психологическо усещане в индивидуален и в социален план.

При все това, все повече се налага схващането сигурността да се възприема като състояние. В този смисъл, една от най-кратките и същевременно пълноценна дефиниция е тази на Д. Йончев, който изхождайки от постановката, че присъствието като наличност е човешко по своя характер и че само човекът (индивидуално или групово) може да преживява, разбира, преследва и овладява сигурността като поредица от равновесни състояния между него/тях и средата, извежда следната такава: „Сигурността е неустойчиво, желано от присъстващия като устойчиво равновесие със себе си и със света“.

В условията на постмодерния световен ред, започнал през втората половина на XIX в., се развива либералното политическо схващане за връзката на сигурността със свободата на индивидите и гаранциите на техните права в обществото. Подбуденото от Френската революция разбиране за това колко е важно да се съблюдават правата на човека, независимо къде се намират индивидите, води до идеята за **включителност** и **комплексност** на сигурността. Новата геометрия на сигурността се разпространява във всички посоки на живота като интегрира политическите интереси на отделните индивиди (независимо от тяхното място в обществото), групите, държавите и съюзите и дори международните организации, които имат място в политическото поле. Това води до формирането на две съставни части на идеята за „човешката сигурност“ – човешки права и интернационализа-

ция на политическия процес. В развиващия се процес на глобализация на политическата, икономическата и социалния живот, ускорен от облекчения достъп до информация за възникващите в света събития, се формират нови принципи на сигурността. Нарастват зависимостта и скоростта на въздействие на негативните фактори. Ограничават се културното разнообразие в света. Расте конфликтността на интересите между развитите и традиционните общества. Тази динамика поражда мащабна миграция, мощни ресурсни и финансови потоци и свързано с това дестабилизиране на глобалните и локални пазари. От друга страна, по-свободното движение на факторите за производство създава по-големи импулси за икономическо развитие за тези от страните, които са в състояние да мобилизират тези фактори. Сложността на глобализационния процес и на съпровождащите го заплахи, предизвикателства и възможности налага внимателно преосмисляне на съвременния смисъл на понятието сигурност, както и на инструментите за нейното управление. Изходни начални предпоставки в това отношение са ролята и смисъла на постмодерната държава и нейното отношение към правото ѝ да урежда със сила своите външни интереси, както и да поддържа вътрешния си ред със сила. Най-общо казано миграционният натиск е от изключително значение за всяка нация, респ. държава.

Освен, че липсва легално юридическо понятие за **мигрант**, съществуват различни виждания за значението на думата по принцип. Обичайно се дефинира като лице, което извършва миграция (от латински. *migrantis* – имигрант), т.е. преминаване на границите на определени територии с промяната на постоянното си пребиваване, постоянно, или на повече или по-малко време. В тесен смисъл мигрант е лице сменящо обичайното си място на пребиваване и което е в обективна възможност да се завърне в държавата си по произход без негативни последици за него. Мигрантите в социологически смисъл са социална група, чиито членове са наясно, с предприемане на поведение, насочено към промяна на пребиваването и притежават чувство за групова солидарност<sup>1</sup>.

**Ключови думи:** сигурност, мигрант, миграционен натиск, глобализация, интернационализация, човешки права.

**Abstract:** Under the post-modern world order that began in the second half of the nineteenth century, the liberal political perception of the relationship of security with the freedom of individuals and the guarantee of their rights in society develops. The emerging process of globalization of political, economic and social life, accelerated by facilitated access to information about emerging events in the world, creates new principles of security. The dependence and the speed of impact of the negative factors increase. It limits the cultural diversity of the world. Conflicts of interest between developed and traditional societies grow. This dynamics generates large-scale migration, powerful resource and financial flows and related destabilization of global and local markets. The complexity of the globalization process and the accompanying threats, challenges and opportunities necessitates a careful rethinking of the modern meaning of the concept of security as well as of the instruments for its management. Initial prerequisites in this respect are the role and the meaning of the postmodern state and its attitude to its right to forcefully settle its external interests, as well as to maintain its internal order with force. Broadly speaking, migratory pressure is of paramount importance for any nation or country.

**Keywords:** security, migrant, migratory pressure, globalization, internationalization, human rights.

<sup>1</sup> Демографический понятийный словарь / Под ред. А.А. Рыбаковского; Центр социального прогнозирования. М., 2003. С. 169; Юдина Т.Н. Социология миграций: Учебное пособие. М.: Академический Проект, 2006. С. 209.

## ВЪВЕДЕНИЕ

Актуалността на темата е породена от перманентно променящата се динамика в социалната среда и отношенията в нея и от влиянието, което социалните фактори имат върху начина ни на живот и икономическия просперитет на страната ни в условията на глобалната социална, финансово-икономическа и демографска криза, както и от нестихващия мигрантски поток.

Най-общо мигрантите представляват една особена група, чиито членове винаги са наясно, с предприемане на поведение насочено към промяна на пребиваването, без да има значение целта.

Чл. 1 от Конвенцията за статута на бежанците<sup>2</sup> дава дефиниция за бежанец:

*Всяко лице, което при основателни опасения от преследване по причина на раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически убеждения, се намира извън страната, чийто гражданин е то, и не може да се ползва от закрилата на тази страна, или не желае да се ползва от такава закрила поради тези опасения; или, бидейки без гражданство и намирайки се извън страната на своето предишно обичайно местоживееие в резултат на подобни събития, не може да се завърне или, поради такива опасения, не желае да се завърне в нея”* (чл. 1.А.2 от Конвенция за статута на бежанците).

Известният принцип за невръщане на бежанци („non-refoulement“), изложен в член 33 се тълкува като:

*жизненоважен принцип, съдържаш се в Конвенцията, по отношение на който не се допускат резерви. В много отношения принципът е логично допълнение на правото да се търси убежище, признато във Всеобщата декларация за правата на човека. Той е започнал да се счита за правило от международното обичайно право, обвързващо всички държави. Освен това, международното право на правата на човека установява не-връщането (non-refoulement) като основен аспект на абсолютната забрана за изтезания и жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание. Задължението за невръщане се прилага към бежанците независимо от формалното признание, като по този начин очевидно включва и лица, търсещи убежище, чиито статут все още не е определен. То включва всякакви мерки, предприети от държавата, които биха имали за резултат връщането на лицето, търсецо убежище до границите на територията, където животът или свободата му биха били застрашени, или където има опасност то да бъде преследвано. Това включва недопускане на лицата да преминат през границата, залавяне и индиректно връщане на отделно лице, търсецо убежище или на множество лица при масови бежански вълни.*<sup>3</sup>

**Търсецият убежище** е лице, което твърди, че е бежанец и търси закрила поради заплахата в собствената си страна. Категорията не указва дали лицето е бежанец или не, а просто отразява обстоятелството, че то е подало искане за закрила. Задача на на-

<sup>2</sup> Конвенцията е открита за подписване в Женева на 28 юли 1951 г. Ратифицирана със закон на Народното събрание от 22 април 1992 г.; допълнена със закон на Народното събрание от 1 април 1993 г. В сила за Република България от 10 август 1993 г. Обн., ДВ, бр. 88 от 15 октомври 1993 г. Всички държави-членки на ЕС и на Съвета на Европа, са страна по Женевската конвенция от 1951 г., но Турция прилага Конвенцията само по отношение на бежанците от Европа. През 2008 България заедно с Румъния, се присъединява към Регионалното Представителство на ВКБООН за Централна Европа Бележки на ВКБООН от 13 септември 2001 г. (А/АС.96/951, § 16)

<sup>3</sup> Бележки на ВКБООН от 13 септември 2001 г. (А/АС.96/951, § 16)

ционалните системи за убежище е да решат кой търсещ убежище в действителност отговаря на условията за международна закрила<sup>4</sup>. Чл. 4 от Протокол № 4 към ЕКПЧ установява забрана за колективно експулсиране на чужденци, а чл. 1 от Протокол № 7 предвижда процедурни гаранции по отношение експулсирането на чужденци:

*Чужденец, пребиваващ на законно основание на територията на дадена държава, може да бъде експулиран само по силата на решение, взето съгласно закона, и трябва да има възможност: а) да представи доводи против експулсирането си; б) да бъде проверен неговият случай; с) за тази цел да бъде представяван пред компетентния орган или пред едно или няколко лица, назначени от този орган.*

На 21 юни 2011 г. Парламентарната асамблея на Съвета на Европа приема Резолюция за залавянето и спасяването по море на лица, търсещи убежище, бежанци и незаконни имигранти<sup>5</sup>.

<sup>4</sup> <http://www.unhcr-centraleurope.org/bg/na-kogo-pomagame-nie/trseshhi-ubezhishhe.html> По данни на Върховния комисар по бежанците към ООНВ седемте държави (България, Чешката република, Унгария, Полша, Румъния, Словакия, Словения) които попадат в обхвата на Регионалното представителство на ВКБООН за Централна Европа, между 2006 и 2010 г. са подадени около 77 800 молби за убежище. През 2010 г. в региона убежище са потърсили около 12 000 души, като Полша получи повече от половината от всички молби (6 540), последвана от Унгария (2 460), България (1 030), Румъния (860), Словакия (540) и Чешката република (460). Основните страни на произход на търсещите убежище са различни за различните държави от региона. Повечето от тях са от Афганистан, Грузия, Ирак, Пакистан, Сърбия и Турция и търсят подслон в страните от Централна Европа.

5.1. <sup>5</sup> Съгласно т.5 от Документа: Асамблеята изтъква, че мерките за справянето с приток на имигранти по море са свързани с множество проблеми, пет от които са особено притеснителни: *въпреки наличието на няколко относими международни инструмента, приложими в тази сфера, които излагат приложимите в тази област права и задължения на държавите и лицата в задоволителна степен, изглежда, че тяхното съдържание се тълкува различно. Някои държави не са съгласни с характера и обхвата на задълженията им в определени ситуации, а други – поставят под въпрос приложението на принципа за невръщане (non-refoulement), когато става въпрос за открито море;*

5.2. *макар в случай на залавяне в морето бързото сваляне на брега на спасените лица на „сигурно място“ да е абсолютен приоритет, изглежда, че разбирането за „сигурно място“ не се тълкува по един и същи начин от всички държави-членки. Все пак ясно е, че разбирането за „сигурно място“ не трябва да бъде ограничено само до защита на физическата неприкосновеност на лицата, но по необходимост трябва да включва и зачитане на основните им права;*

5.3. *такъв вид различия непосредствено поставят в опасност живота на спасяваните лица, като по-специално забавят или възпрепятстват спасителните мерки, и е възможно да разубедят моряците от спасяването на лица, изпаднали в опасност в морето. Освен това, те биха могли да доведат до нарушение на принципа за невръщане (non-refoulement) по отношение на редица лица, включително на такива, нуждаещи се от международна закрила;*

5.4. *въпреки че Европейската агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на държавите-членки на Европейския съюз (FRONTEX) играе все по-голяма роля в залавянето на имигранти в морето, не съществуват адекватни гаранции за зачитане на човешките права и задълженията съгласно международното право и правото на Европейския съюз в рамките на съвместните операции, които тя координира;*

5.5. *в заключение, този приток на имигранти по море обременява несъразмерно държавите, разположени по южните граници на Европейския съюз. Целта задълженията да бъдат разпределени по по-справедлив начин и между европейските държави да съществува повече солидарност в сферата на миграцията далеч не е постигната.*

Съгласно *Обща препоръка 30 на Комитета*<sup>6</sup> за премахване на расова дискриминация различното третиране въз основа на гражданство или имиграционен статут съставлява дискриминация, ако критериите за тази диференциация, оценена в светлината на целите и замислите на Конвенцията, не се прилагат в съответствие със законна цел и не са пропорционални на постигането на тази цел.

Упражняването на правата по ЕКПЧ от чужденци е линия в практиката на Съда в Страсбург с дълга предистория. И днес не би могло да се направи общовалиден каталог на правата по Конвенцията, които са поверени само на чужденци, мигранти, бежанци или търсещи убежище. Съдът обаче нееднократно тълкува редица разпоредби като *забраняващи* на държавата да върне мигрант от своята граница, както и като *задължаващи* – да предостави национални средства за защита, които да гарантират правата по Конвенцията. Доколкото то не е изрично уредено в нея правото на убежище се извлича от ЕКПЧ непряко, посредством защитата на останалите права. Връщането на лицето в държавата, в която същото е преследвано би нарушило правото му на живот, забраната за изтезания и т.н. Въобще престоят в държава страна по ЕКПЧ открива въпроса за правата по Конвенцията. Друго, което може да бъде извлечено от случаите повдигнати пред ЕСПЧ, е, че исканията на бежанците и мигрантите следва да се разглеждат индивидуално и когато властите на държавата ответник са осигурили такава възможност, вероятността Съдът да приеме съразмерност по ЕКПЧ е голяма.<sup>7</sup> Според Съда експулсиране, екстрадиране или всякакви други мерки за извеждане на чужденец може да повдигнат въпрос по член 3 (забрана за изтезания) и по този начин да ангажират отговорността на държавата по Конвенцията, когато съществуват сериозни основания да се смята, че ако бъде експулсирано, в приемащата страна въпросното лице би могло да бъде изправено пред реална опасност от подлагане на отношение, нарушаващо член трети. *При това положение член 3 предполага задължение лицето да не бъде експулсирано в тази държава.*<sup>8</sup>

В контекста на член 4 от Протокол № 4 ЕСПЧ по делото *Henning Becker v Denmark*<sup>9</sup> дава определение на термина „колективно експулсиране на чужденци“ като „всяка мярка на компетентния орган, задължаваща група чужденци да напусне страната, освен когато тази мярка е била взета след и въз основа на обоснована и обективна преценка на конкретните обстоятелства на всеки отделен чужденец от групата“.<sup>10</sup>

---

*Съгласно чл. 17 от споразумението от Шенген „По отношение на движението на лица страните полагат усилия за премахване на контрола по общите граници и прехвърлянето му на външните граници. За тази цел те се стремят предварително да хармонизират, когато това е необходимо, законите и административни разпоредби относно забраните и ограниченията, на които се основава граничният контрол и да предприемат допълнителни мерки за гарантиране на сигурността и за борба с незаконната имиграция на граждани на държави, които не са членки на Европейските общности.“*

<sup>6</sup> Sixty-fifth session (2005) General recommendation XXX on discrimination against non-citizens.

<sup>7</sup> Sultani v. France (Application No. 45223/05)

<sup>8</sup> Hirsi Jamaa and Others v. Italy (Application no. 27765/09), Jabari v. Turkey (Application no. 40035/98), Salah Sheekh v. Niderland, (Application no. 1948/04)

<sup>9</sup> (Application no. 7011/75)

<sup>10</sup> По делото Hirsi Jamaa and Others v. Italy Съдът отбелязва, че целта на член 4 от Протокол № 4 е да попречи на държавите да извеждат чужденци извън територията си без да са разгледали личните им обстоятелства и следователно без да са им дали възможност да изложат своите аргументи срещу предприетата от компетентния орган мярка. *Следователно, ако член 4 от Протокол № 4 се прилага само при колективно експулсиране от територията на държавите-страни по Конвенцията, значителен брой от съвременните миграционни схеми биха останали извън приложното поле на тази разпоредба, независимо от факта, че действията, които*

По делото *Hirsi Jamaa and Others v. Italy*<sup>11</sup> жалбоподателите са част от група около 200 мигранти, които били засечени от италианските брегови служби в открито море, но в зоната за контрол осъществяван от Малта. Мигрантите били незабавно върнати в Либия по силата на споразумение между Италия и Либия, като не им била предоставена обективна възможност да подадат молби за предоставяне на убежище. Според ЕСПЧ, когато чрез своите служители една държава упражнява контрол и власт, и следователно има юрисдикция, над дадено лице извън територията си, тази държава има задължение съгласно член 1 да осигури на това лице правата и свободите, които са гарантирани от част I на Конвенцията и са относими за положението на лицето. *Поради това, Съдът приема, че правата по Конвенцията могат да бъдат „разделени и индивидуализирани“* (т. 71). *Освен това Италия не може да заобиколи „юрисдикцията“ си по Конвенцията, описвайки случая като спасителни операции в открито море. По-специално Съдът не е съгласен с аргумента на правителството, че Италия не е отговорна за съдбата на жалбоподателите поради твърдението, че в дадения период е бил упражняван минимален контрол върху засегнатите лица* (т. 76). *Поради абсолютния характер на гарантираното право, Съдът не изключва възможността член 3 от Конвенцията да може да се приложи и когато опасността произтича от лица или от групи от лица, които не са държавни служители. Трябва обаче да бъде доказано, че опасността е реална и че компетентните органи на приемащата държава не са в състояние да предотвратят тази опасност чрез предоставяне на подходяща закрила* (т. 115). Съдът се произнася, че отвеждането на жалбоподателите в Либия е нарушило член 3 от Конвенцията и поради факта, че в резултат на него жалбоподателите са били изложени на опасност от произволно репатриране, както и че принудителното извеждане на жалбоподателите е било с колективен характер в нарушение на чл.4 от Протокол №4. Следователно, има нарушение на посочения член. Съдът приема единодушно, че има нарушение и на член 13 във връзка с член 3 от Конвенцията и на член 13 във връзка с чл. 4 от Протокол № 4.

Върховния комисариат на ООН по бежанците /ВКБООН/ нееднократно подчертава, че бежанците и мигрантите са жертва на продължаваща дискриминация и в „Богатите страни“ и препоръчва изричното им изключване като уязвими група.<sup>12</sup>

Проблемът с правата на мигрантите и бежанците е предвестник за нещо ново, неизбежно и глобално. Логично е, че познатият ни „Свят на правата“ следва да се променя, но само в името на ценностите, които охраняват правата...

Но легалните мигранти или до колкото може да ги наречем такива са малка част от така наречената незаконна миграция.

За да придобием обща представа за мащабите на проблема, пред който е изправена българската държава, необходимо е да разгледаме статистически данни, отнасящи се до брой на задържаните мигранти, направили опит да пресекат държавната граница извън установените за това места, или през установените за целта места, но чрез използване на забранени от закона способи.

През 2014 год., на вход в страната са установени общо 6499 граждани на трети страни. Разпределена по граници, тази цифра изглежда така: на българо-гурската граница – 6023 лица, на българо-гръцката граница- 324 лица, на морска граница –

---

*цели да забрани, може да се случат извън територията на дадена държава и, по-специално, както е в настоящия случай, в открито море. Така член 4 би бил на практика неефективен при такива ситуации, които всъщност се увеличават.*

<sup>11</sup> Application no. 27765/09)

<sup>12</sup> Statement for Human Rights Day, 10 December 2009, UNIS/INF/348, 10 December 2009.

123 лица, на българо-румънската граница – 3 лица, на българо-сръбската граница – 9 лица, на българо-македонската граница – 16 лица и на въздушна граница – 1 лице. Освен цитираните от нас данни, на схемата можете да видите и процентното изменение в броя на установените лица, спрямо тези, установени при опит да преминат границата през 2013 год.

Броят на лицата, задържани на изход от страната през 2014 год. бе 3009, като 1907 от тях са установени на българо-сръбската граница, 839 на българо-румънската граница, 115 на българо-македонската граница, 72 на българо-турската граница, 42 на българо-гръцката граница и 34 на въздушна граница. Отново, в процентно отношение е представено изменението в броя на установените незаконни мигранти в сравнение с този през 2013 год.

Дори и без познания в сферата на националната сигурност и вътрешния ред е видно, че основният миграционен поток насочен към територията на Р България се формира от граждани на трети страни, опитали се да пресекат българо-турската граница. С малки изключения, почти на всяка граница броят на установените лица през 2014 год. е намалял в сравнение с данните за 2013 год. Това съвсем не означава, че миграционен натиск към територията на Р България е намалял. За да се придобие по-добра представа за реалния размер на мигрантите е необходимо внимателно да бъдат анализирани и най-вече правилно прочетени статистическите данни, отнасящи се до лица, граждани на трети страни, които доброволно са се отказали да преминат противозаконно българо-турската граница след като са установили наличието на служители на МВР, осъществяващи функции по охрана на границата и за такива, задържани от турските гранични власти по информация от българските гранични власти. През 2014 год. 32497 лица са се отказали да преминат след като са установили наличие на охрана по българо-турската граница, а 6004 лица са били задържани от турските гранични власти по информация от българските гранични власти. Имайки в предвид тези данни, можем да заключим, че миграционният натиск към Р България се е увеличил и то многократно. Разбира се, голяма част от мигрантите правят опит да пресекат държавната граница с помощта на организирани престъпни групи /ОПГ/. В стремежа си да извлекат печалба от тази дейност, тези престъпни елементи често излагат живота и здравето на мигрантите на риск, транспортирайки ги в превозни средства, неотговарящи на условията за превоз на хора, принуждавайки ги да извършват неколкодневни преходи в сурови климатични условия или настанявайки ги в помещения, в които липсват минимални хигиенни условия. Именно срещу дейността на подобни престъпни групи са насочени нашите усилия. Територията на Р България, от една страна се явява транзитна по пътя на миграционните потоци, насочени към страните от Западна Европа. От друга страна, що се касае до така наречените „вторични миграционни придвижвания“ Р България е страна, отправна точка по маршрута на движение. Това е предпоставка и за „услугите“ предлагани от престъпните групи, подпомагащи процеса на незаконна миграция. Част от тях „предлагат“ незаконно въвеждане и извеждане от страната, докато други, опериращи на месно ниво предлагат само транспорт и трансфер до страната, крайна дестинация. Докато вторите ОПГ са съставени основно от български граждани, първите оперират на териториите на повече от две страни, като основният организатор на канала за незаконна миграция обикновено пребивава извън територията на Р България. Способите за преминаване през държавната граница са най-различни, като основната част от мигрантите преминават през „зелена“ граница, движейки се пеша. Укриването на незаконни мигранти в превозни средства, както и предварителното им снабдяване с подправени документи също са способности, използван от ОПГ за незаконно преминаване на държавната граница.

Най-общо казано, престъпната дейност свързана с незаконното превеждане на хора през границите на България е тясно свързана с изградени международни канали, за превеждане на незаконни мигранти от страните на произход през България за Западна Европа. Дейността е свързана с генериране на значителни финансови облаги при нисък риск от наказателна отговорност. За превеждането по маршрутите от Турция през България до страна крайна дестинация в ЕС, мигрантите заплащат по превеждането им през всяка граница, като сумите за вход на българо-турската граница варират от 500 до 2000 евро. В зависимост от последващата дестинация се заплаща до 1500 евро за превеждане в Сърбия и Румъния. Общата сума може да стигне до 9 000 евро според начина на превеждане и отдалечеността на страната, до която искат да достигнат мигрантите. Поради това със засилване на миграционния натиск непрекъснато се увеличава броя на лицата, ангажирани с този вид престъпност.

Организатори на престъпните мрежи са лица, които организират, координират и контролират процеса на превеждане на мигранти по маршрута и разпределението на отговорностите между другите участници в канала. Най-често те са чужди граждани (турци, афганистанци, иракчани) и пребивават в Турция или в страна – крайна дестинация (Германия, Австрия, Швеция, Франция и др.). Организаторите използват различни престъпни групи в страните по маршрута, включително и в България, като разделят отговорностите през различните гранични участъци и транзитни държави и са в перманентна връзка помежду си. Каналджийските мрежи имат организирана структура.

Предвид произхода и движението на миграционните потоци, най-активно престъпната дейност се осъществява на вход през българо-турската граница и на изход през българо-сръбската и българо-румънската граница.

По данни на Фронтекс на територията на Р. Турция има около 1,5 млн. сирийски бежанци. Като се отчита и наличието на немалък брой незаконно пребиваващи чужденци, както от Сирия, така и от други националности, броят им надхвърля 2 милиона. Част от мигрантите се съсредоточават в района на гр. Истанбул, като по неофициални данни към момента там има над 200 000 лица. Същите пребивават в нелегални квартири в старата част на града в кварталите Аксарай, Зейтинбурну, Фатих, Маслак, Еминьоню, Кумкапъ, Бейоолу и Гюнъгорен. През този период желаещите да продължат към Европа търсят контакти с местни организатори, които осъществяват по-нататъшния трансфер към сборни райони в областите Одрин и Лозенград: населените места Вайсал, Хамзабейли и Йомероба (окръг Лалапаша) в област Одрин; Девлетлиаач, Юкаръ Канара, Малкочлар, Бейджи, Татлъпънар, Топчулар и Ахметлер (окръг Кофчаз) и Беендик, Сислиоба, Иитбашъ и Иинеада (окръг Демиркьой) в област Лозенград. За транспортиране от Истанбул до посочените места се заплаща сума от 300 до 500 долара. Последващото транспортиране към българо-турската граница се осъществява в групи от 10 до 30 лица с автобуси по редовни линии, микробуси и леки автомобили под контрола най-малко на двама водачи. За незаконното превеждане през турско-българска граница мигрантите заплащат около 1500 долара. Превеждането през граница се извършва:

- През зелена граница по пътеки и черни пътища през горски и слаборазселени райони с физически водачи, предимно турци, иракчани, афганистанци.
- През ГКПП – укрити в МПС (товарни автомобили и автобуси) или международни товарни влакове.

Организаторите в Турция са във връзка с организаторите на българска територия, които са български граждани и лица от арабски произход със статут за пребиваване в България, владеещи турски, арабски и други редки езици (пашу, урду, фарси, кюрдски). Същите организират посрещането на мигрантите на българска територия.

В повечето случаи посрещачите са български граждани, които осигуряват транспортното им с различни превозни средства (микробуси или таксиметрови автомобили) във вътрешността на страната – най-често в градовете Харманли, Елхово, Хасково, Пловдив, София, Ст. Загора, В. Търново. От гледна точка на географията на страната и района на основния миграционен натиск като основна пътна артерия, по която се осъществява движението на нелегални мигранти, се очертава автомагистрала Тракия.

В градовете мигрантите се настаняват в частни домове или хостели, след което в рамките на 3-4 дни се поемат от други престъпни групи, състоящи се от чужди и български граждани, които ги транспортират до държавната граница за изход от страната. Интензивно незаконно превеждане на изход през граница се наблюдава в районите на Брегово, Белоградчик и Калотина на българо-сръбската граница, а на българо-румънска граница тази концентрация е установена на ГКПП Русе-Дунав мост и Дунав мост-2 и р. Дунав.

Съществуват и схеми, при които български граждани от приграничните райони самостоятелно и за малки суми незаконно превеждат през границата мигранти.

Заплащането става по няколко начина:

- Предварително се дава част от сумата в Турция, а останалата сума се поверява на доверен човек, който плаща на организаторите, след като получи информация от мигранта за преминаване на всеки етап от пътуването. При преминаването на границата, мигрантите не носят големи суми пари в себе си.
- Предварително се плаща цялата сума в Турция (използва се рядко);

Парите се дават на ръка, не се използват банкови преводи. След превеждането по целия маршрут и получаване на цялата сума, парите се разпределят от организатора между останалите участници в канала.

Престъпната дейност свързана с незаконното превеждане на хора се осъществява основно от престъпни групи, като съществуват и случаи, при които български граждани извършват самостоятелно такава дейност. При дейността се генерират на значителни печалби при нисък риск от наказателна отговорност, което е значителен криминогенен фактор.

Тенденцията за разширяване на кръга от участници в тази престъпна дейност изисква активизиране на по-голям ресурс от всички структури на МВР за противодействие на престъпленията, свързана с незаконното превеждане на хора през граница.

Засиленият миграционен натиск по българо-турската граница налага командироване на служители от други РДГП в зоната на отговорност на РДГП Елхово, което намалява ефективното изпълнение на дейностите по граничния контрол по другите граници.

В кръга от лица, ангажирани предимно с организиране и превеждане на чужденци през границата, се включват все повече чужди граждани (сирийци, афганистанци, иракчани, пакистанци и др.) което изисква създаването на специфични възможности за оперативно-издирвателна дейност – преводачи, познаване традициите и бита на съответната общност и др.

Съществуващите текстове в НК не дават възможност за ефективно наказателно преследване на част от участниците в престъпната дейност.

Съществуват различни практики на Прокуратурата при разпореждане на действия във връзка с този вид престъпност.

Недостатъчна оперативност при обмен на информация между компетентните държавни структури по отношение престъпната дейност свързана с незаконното превеждане на хора през граница.

В заключение следва да се има предвид, че именно в резултат на военните конфликти през последните години в Близкия изток, Африка и Южна Азия, както и последвалите ги продължителни политически, икономически и хуманитарни кризи, се породиха огромни бежански потоци, насочени към Европа. Това превърна бежанските кризи в един от основните проблеми, съпътстващи съвременното развитие на човечеството. Това е и една от причините Съветът за сигурност към ООН да премахне мандатността на ВКБООН и да го удължи за неопределен срок, „докато се разреши проблемът с бежанците”. Друг основен проблем на съвременното развитие на света е миграцията. През последните десетилетия миграционните потоци бързо се разрастваха и миграцията се превърна в съставна част на всички глобални проблеми. За преодоляване на тези ситуации на кризи, световната общност и особено страните от Европейския съюз се оказаха неподготвени и в условията на липса на глобална и единна общоевропейска позиция. Членството на Р. България в ЕС, както и в НАТО, доведе до появата на нови заплахи и рискове за националната сигурност на страната. Поради заеманото географско положение границите на България се оказаха и външни граници на Общността, поради което неизбежно се превърнаха в обект на множество транзитни, миграционни, контрабандни и криминални потоци. Близостта на страната ни до „горещите“ точки на конфликти допълнително засили рисковете и заплахите пред системата за националната сигурност. Поради тези обстоятелства и факти, необходимо е да бъде направен един нов прочит на онези рискове и заплахи за националната сигурност на страната, които са в причинно-следствена връзка с бежанската криза. По отношение на законодателната регулация, свързана с бежанския проблем, нейната актуалност и пълнота, ЦППКОП изготви доклад на тема *„Анализ на законодателството на ЕС за убежището и бежанците. Модел на решение на бежанския проблем и хуманитарната криза. Противодействие на организираната престъпност и корупцията, свързани с миграционните проблеми“*. В доклада е извършен анализ на действащото българско наказателно законодателство в областта на противодействието на корупцията и организираната престъпност, свързани с бежанския проблем. Там намираме посочени конкретни мерки за осъвременяване, допълване и усъвършенстване на съответните наказателно-правни норми.

### Използвана литература:

1. Асенов, Б., Разузнаването от древността до наши дни, ПАРАДИГМА, С., 2003.
2. Актуализирана стратегия за национална сигурност на Р България, Решение на НС от 14.03.2018, обн. В ДВ, бр.26 от 23.03.2018г.
3. Бакалов, Й., Теоретичен модел на политиката за сигурност и граждански контрол на Република България, НБУ, С., 2011.
4. Бахчеванов, Г., Национална и международна сигурност, ВИ, С., 2005.
5. Гоцев, Г., Защита на сигурността и обществения ред, ВА „Г.С.Раковски”, С., 2016.
6. прф.Нейкова, М., Гражданското общество – фактор на сигурността в държавата, С., 2018.
7. Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, обн. ДВ бр. 61 от 11.08.2015 г.
8. Иванов, Вл., Управление на националната ориентация през XXI век, ВИ, С., 2011.
9. Иванов, Т., Мениджмънт на сигурността и отбраната, Университетско издателство „Стопанство“, С., 2008.
10. Йончев, Д., Разузнаване, „ФИДЕС Ай енд Кей” ООД, София, 2005.
11. Йончев, Д., В търсене на сигурността, „Изток-Запад”, София, 2014.
12. Лазаров, В., Р. Гюров, Матрични решения за националната сигурност, „Изток-Запад”, С, 2012.
13. Начев, Й., Разузнавателни доктрини на XXI век, ТРУД, С., 2013.
14. Пенев П., Основи на националната сигурност, ВА, С., 2008.